Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

NYT FRA DET GAMLE HELSINGØR

Nr. 2 / 2025

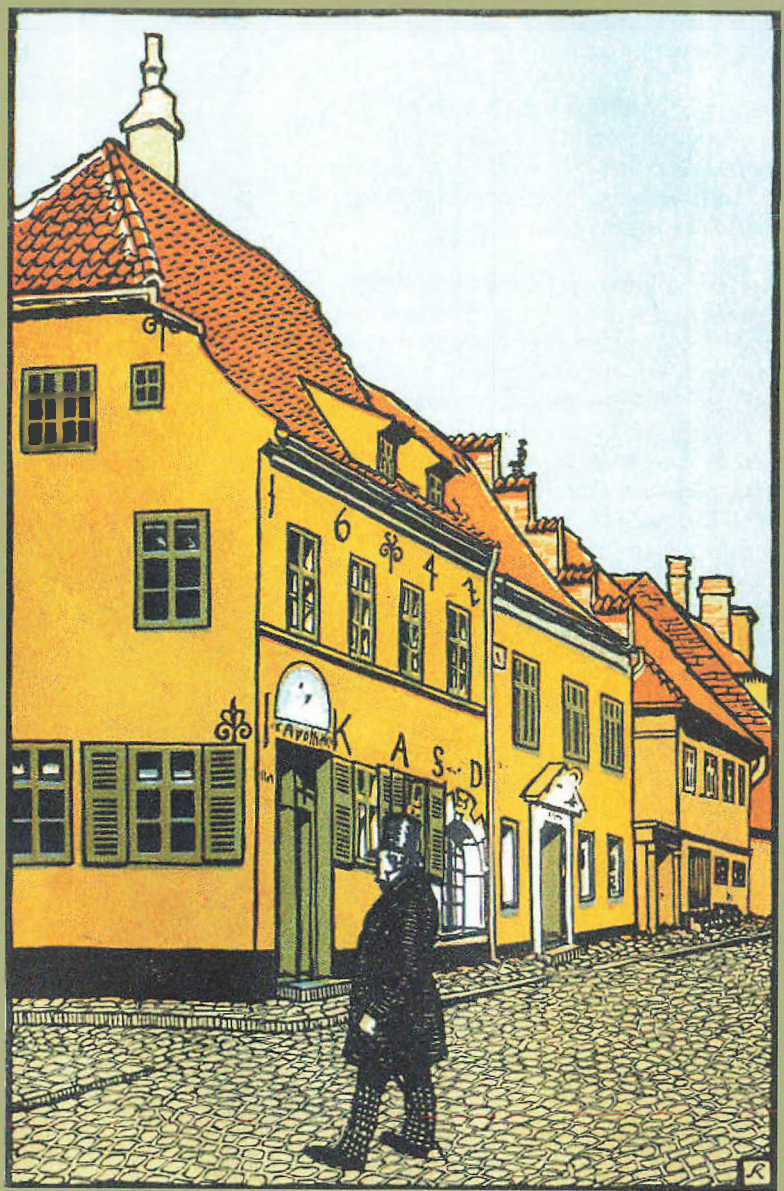

Formanden skriver

Helsingør Historiske Forening afholdt sin årlige generalforsamling søndag den 16. marts 2025. Bestyrelsens beretning blev taget til efterretning og regnskabet blev godkendt. Begge er lagt på foreningens hjemmeside.

Der blev valgt 4 medlemmer for 2 år. Jan Horn Petersen blev nyvalgt, og Martin Davidsen, der var suppleant sidste år, blev nu en del af den nye bestyrelse. Den nye bestyrelse konstituerer sig på næste bestyrelsesmøde møde i april.

I 2024 tog vi en beslutning i bestyrelsen. Afdøde Bente Thomsen var både næstformand, redaktør af museets årbog samt af vores 4 medlemsblade. Det arbejde har for været voldsomt til, at vi kan finde en afløser til begge redaktørposter. Derfor har vi overladt museets årbog til museet. Vores medlemsblads nye redaktør, Alice Rohr, er efter eget udsagn 'på prøve' suppleret af 3 andre medlemmer af skriftudvalget.

Museumsleder Sebastian Gyrst-Longsig Christensen meddelte, at museet ikke har kapacitet til at udsende en årbog i år, men håber, at der udkommer en i byens jubilæumsår 2026. Den nye bestyrelse vil så beslutte, hvad vi sætter i stedet for til november 2025.

Vores nye hjemmeside er endelig blevet opdateret, men der er problemer med at google den, idet den gamle kommer frem. Brug derfor dette link:

https://www.helsingoerhistoriskeforening.dk

Tom Sinding, Formand

Forsidebilledet *Svaneapoteket, Strandgade 77-79, Helsingør ca. 1912.*
Træsnit af Kristian Kongstad (1867-1929).

NYT FRA DET GAMLE HELSINGØR

Charlotte Fenger (ansv.)
Alice Rohr (redaktør)
Torben Bill-Jessen
Jørgen Lind

Tryk:
Nofoprint, Vallensbæk
Layout:
Maison-B

Nyt fra det gamle Helsingør
udkommer med 4 numre om året

Stof til bladet sendes til
chafeng@hotmail.com
Deadline for nr. 3/2025
er mandag 23. juni 2025

Helsingør Historiske Forening
Formand:
Tom Sinding - tlf. 2331 8605
Næstformand:
Carsten Rygaard - tlf. 2329 3633
Kasserer:
Flemming Jensen - tlf. 2254 0923
Sebastian Gyrst-Longsig Christensen
Ingrid Dora Jarnbjer
Søren Voller
Martin Davidsen
Jan Horn Petersen
Torben Bill-Jessen (suppleant)
Charlotte Fenger (suppleant)

Foreningens hjemmeside
helsingoerhistoriskeforening.dk

Kontingent for 2025:
250 kr. for enkeltpersoner
300 kr. for par
600 kr. for firmaer
Betaling kan ske på:
Reg. 2255, konto 1905 639 169
MobilePay nr. 307140

Tatoveret tyv fra Helsingør

Hvordan en uhæderlig helsingoraner endte med at blive avisstof i pressen og dø i engelsk fangenskab

Af Aske Laursen Broch

I foråret 1859 blev en dansker for en stund kendt i hele Storbritannien. Den 38-årige Lars Peter Nicolai Ernst, eller Louis, som den engelske presse kaldte ham, blev idømt 10 års straffearbejde for forskellige tyverier, hvilket utallige engelske aviser fandt interessant nok til at dække. Hans forbrydelser var så dristige, at de britiske aviser sammenlignede ham med den berømte tyv Jack Sheppard og hans nemesis Jonathan Wild. Men mest af alt brugte de en masse spalteplads på at beskrive hans spektakulære udseende.
(Se udklip side 5.)

En tatoveret dansker

Han var ca. 38 år, middel af højde, med en gullig kulør, sikkert på grund af fejlernæring, og med en masse ar på kroppen. Så langt adskilte hans udseende sig ikke synderligt fra andre i 1800-tallets underklasse. Ud over det havde han guldringe i hvert øre, sølvringe i hver brystvorte og et væld af blå tatoveringer. På højre arm havde han en matros og en kvinde samt navnet "Ana-Line" og et tremastet skib. Venstre arm var smykket med en kvinde, en havfrue og et hjerte med bogstavet "M". På brystet var "Kristus på korset" omgivet af en grædende mand og kvinde, på den venstre vrist var en slange, mens lårene og begge lægge var beklædt med figurer og rækker af bogstaver.

Selv om sømænd ofte var tatoverede i midten af 1800-tallet, var Lars' udsmykning alligevel så speciel, at den måtte beskrives i detaljer.

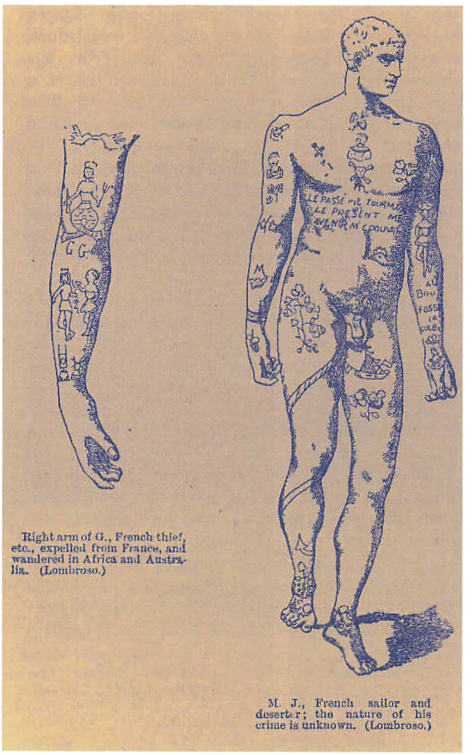

Lars Ernsts tatoveringer var måske ikke så poetiske som denne franske fanges, men havfrue og slange var dog med.

Mistænkelige Individer

Inden Lars endte sine dage i et engelsk fængsel, efterlod han også spor af forbrydelser i Danmark. Det kan ses i kilderne fra Helsingør. I midten af 1830'erne begyndte politiet i Helsingør at føre en protokol over Mistænkelige Individer. Det var en del af en større

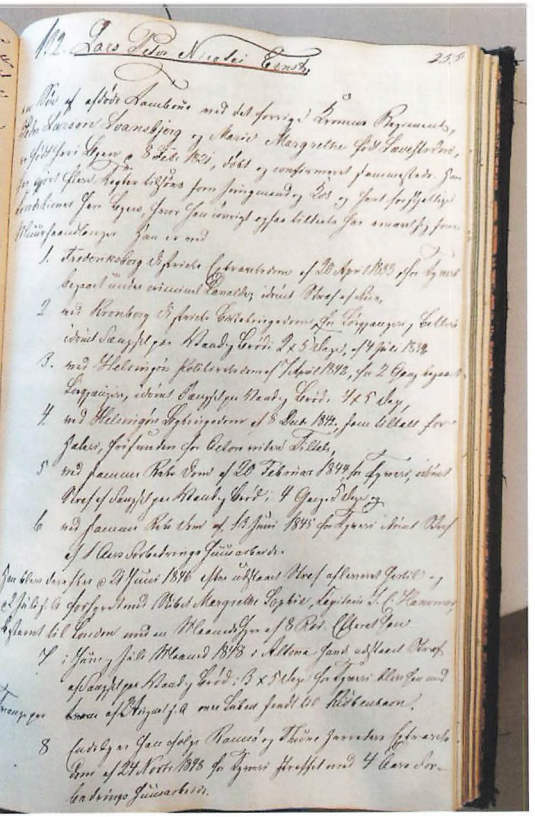

En enkelt side af flere om Lars Ernst i Helsingør-protokollen Mistænkelige Individer.

tendens på tværs af landets større politidistrikter, hvor man ønskede øget kontrol med den voksende underklasse. Det var vigtigt, at alle arbejdsduelige personer var i arbejde, og at de undgik at begå yderligere forbrydelser. Derfor skulle de mistænkelige møde op på politikontoret to til tre gange om ugen.

Der findes mange triste, glemte skæbner blandt dem, som blev optaget i protokollen over mistænkelige. Det var snarere reglen end undtagelsen, at de døde på fattighuset eller i fattighusets hospital. Naturligvis slap enkelte ud af politiets kløer, men oftest skete det ved at rejse ud af landet eller i det mindste væk fra Helsingør. Det var dog ingen garanti for, at livet endte bedre. Heller ikke for Lars Ernst.

Uægte søn af en tambur

Lars blev født i Helsingør i 1821 som uægte søn af en tambur ved Kronens Regiment, Peter Larsen Svansbjerg, og Maria Margrethe Sevestrøm, født i Sverige. Den 8. februar 1821 blev han døbt i Sankt Mariæ Kirke med tre ydmyge vidner: de to piger Helene Wegner og Johanne Marie Schlosserich samt bager Jacob Lorentzen. Johanne Marie kom senere selv i uføre og blev indført i protokollen over Mistænkelige Individer.

Den 31. maj 1827 døde hans mor. Begravelsen blev holdt i Sankt Olai Kirke, hvor præsten beskrev hende som "et fruentimmer opholdende sig her i byen, født i Sverige", og det noteredes, at hun blev begravet i kirkegårdens fattigjord. Det var ikke en nem start på Lars' liv: seks år gammel, moderløs, og med en far, som ikke umiddelbart ville kendes ved ham. Det er også muligt, at han blev sat i pleje, før hans mor døde – det skete ofte, hvis der var nogen til at hjælpe – men det er ikke til at sige med sikkerhed i Lars' tilfælde.

Tyv som 12-årig

Seks år senere var Lars ikke længere i Helsingør. Den 20. april 1833 blev han dømt for første gang ved Frederiksborg Ekstraret. Han blev taget i tyveri og straffet med ris, blot 12 år gammel. Derefter gik der seks år, før han igen blev straffet. Præcis hvad han lavede i den mellemliggende periode, er uvist. I løbet af sit liv stod han flere gange til søs som jungmand i Østersøen og Nordsøen, så det er meget muligt, at hans søfartskarriere begyndte i denne periode.

I 1839 blev Lars Peter Nicolai Ernst arresteret og dømt for betleri og løsgængeri i Kronborg distrikt. Forordningen om løsgængeri fra 1829 var en skærpelse af den eksisterende lovgivning, som betød tættere kontrol og hårdere straffe for dem, der allerede var på kant med loven. I Lars' tilfælde resulterede det i 20 dages straf på vand og brød. Sømænd var ofte mere udsatte end andre, da der altid var behov for arbejdskraft i den maritime sektor. Hvis man nægtede at lade sig forhyre, faldt straffen prompte.

En omflakkende tilværelse

I 1845 gik det for alvor galt. Efter endnu en straf på vand og brød i 1842, en frikendelse for hæleri samme år og mere vand og brød i 1844 for tyveri, blev han den 13. juni 1845 idømt 1 års forbedringshus i København ved Helsingør Byting. Da han igen blev løsladt og vendte tilbage til Helsingør, lod han sig straks hyre som matros ombord på skibet "Margrethe Sophie" til en månedsløn på 8 rigsdaler med kurs mod London. Men det markerede ikke enden på Lars' oplevelser med fængsler.

I juli 1848 blev han straffet med vand og brød for tyveri i Hamburg-Altona, men han må have formået at skjule sine tidligere domme, for ellers havde straffen været betydeligt hårdere. Det hjalp dog ikke meget, for inden året var omme, blev han dømt igen for endnu et tyveri. Han havde stjålet nogle stykker tøj fra tjenestekarlen Søren Pedersen i Tune og brudt en kiste op i Karlslunde, som tilhørte Hans Jørgensen. I alt havde han stjålet genstande til en værdi af 20 rigsdaler og 44 skilling. Den 24. november 1848 blev han ved Ramsø og Tune Herreders Ekstraret idømt 4 års forbedringshus for tyveri.

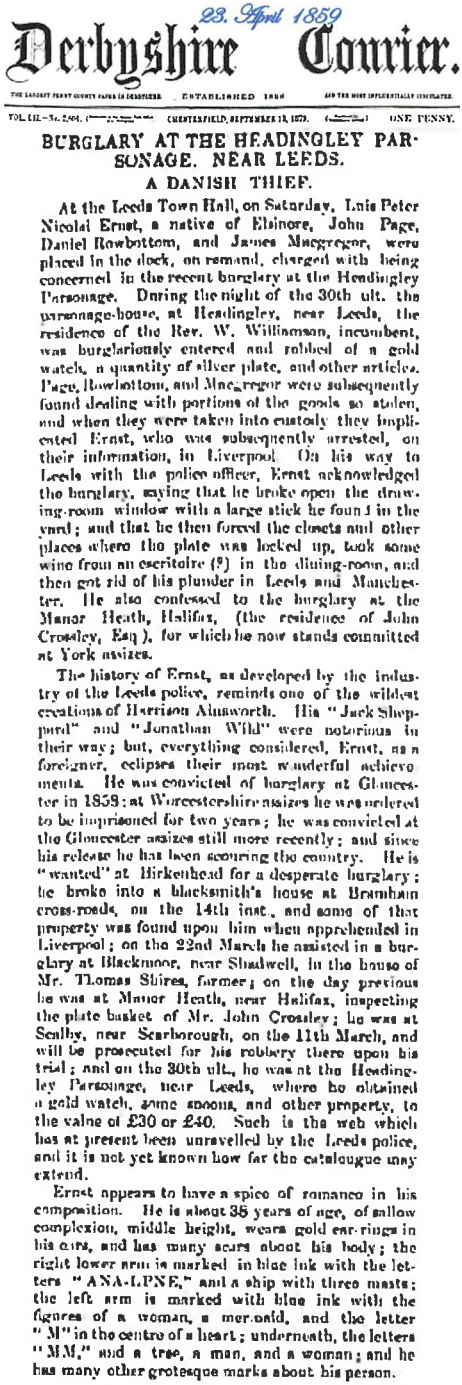

23. April 1859

Derbyshire Courier.

ESTABLISHED 1848

VOL. III.—No. [illegible]. CHESTERFIELD, SEPTEMBER 18, 1858. ONE PENNY.

BURGLARY AT THE HEADINGLEY PARSONAGE, NEAR LEEDS.

A DANISH THIEF.

At the Leeds Town Hall, on Saturday, Luis Peter Nicolai Ernst, a native of Elsinore, John Page, Daniel Rowbottom, and James Macgregor, were placed in the dock, on remand, charged with being concerned in the recent burglary at the Headingley Parsonage. During the night of the 30th ult. the parsonage-house, at Headingley, near Leeds, the residence of the Rev. W. Williamson, incumbent, was burglariously entered and robbed of a gold watch, a quantity of silver plate, and other articles. Page, Rowbottom, and Macgregor were subsequently found dealing with portions of the goods so stolen, and when they were taken into custody they implicated Ernst, who was subsequently arrested, on their information, in Liverpool. On his way to Leeds with the police officer, Ernst acknowledged the burglary, saying that he broke open the drawing-room window with a large stick he found in the yard; and that he then forced the closets and other places where the plate was locked up, took some wine from an escritoire (?) in the dining-room, and then got rid of his plunder in Leeds and Manchester. He also confessed to the burglary at the Manor Heath, Halifax, (the residence of John Crossley, Esq.), for which he now stands committed at York assizes.

The history of Ernst, as developed by the industry of the Leeds police, reminds one of the wildest creations of Harrison Ainsworth. His "Jack Sheppard" and "Jonathan Wild" were notorious in their way; but, everything considered, Ernst, as a foreigner, eclipses their most wonderful achievements. He was convicted of burglary at Gloucester in 1839; at Worcestershire assizes he was ordered to be imprisoned for two years; he was convicted at the Gloucester assizes still more recently; and since his release he has been scouring the country. He is "wanted" at Birkenhead for a desperate burglary; he broke into a blacksmith's house at Brumham cross-roads, on the 14th inst., and some of that property was found upon him when apprehended in Liverpool; on the 22nd March he assisted in a burglary at Blackmoor, near Shadwell, in the house of Mr. Thomas Shires, farmer; on the day previous he was at Manor Heath, near Halifax, inspecting the plate basket of Mr. John Crossley; he was at Scalby, near Scarborough, on the 11th March, and will be prosecuted for his robbery there upon his trial; and on the 30th ult., he was at the Headingley Parsonage, near Leeds, where he obtained a gold watch, some spoons, and other property, to the value of £30 or £40. Such is the web which has at present been unravelled by the Leeds police, and it is not yet known how far the catalogue may extend.

Ernst appears to have a spice of romance in his composition. He is about 36 years of age, of sallow complexion, middle height, wears gold ear-rings in his ears, and has many scars about his body; the right lower arm is marked in blue ink with the letters "ANA-LPNE," and a ship with three masts; the left arm is marked with blue ink with the figures of a woman, a mer-maid, and the letter "M" in the centre of a heart; underneath, the letters "MM," and a tree, a man, and a woman; and he has many other grotesque marks about his person.

De engelske fængsler

Den 22. juni 1855 forlod Lars Danmark, forhyret på skibet "Augusta" til England. Men det ændrede ikke hans liv. Allerede i 1856 blev han idømt 2 års fængsel i England for et indbrud i Gloucester. Næppe var han ude, før han begyndte et regulært tyvetogt: han stjal et guldur i Headingly præstegård ved Leeds, brød ind hos en smed i Bramham og deltog i et indbrud i Blackmoor. Han blev angivet af to medtyve og pågrebet i Liverpool. Det var denne sag, som bragte ham i den britiske presse. Ved retten i York blev han i 1859 idømt 10 års strafarbejde.

Lars var dog enten for fysisk eller mentalt svagelig og blev i stedet indsat på et fængselsskib ud for den engelske kyst ved Chatham. Senere blev han overført til invalidefængslet i Woking, vest for London. Hans opførsel varierede mellem at være meget god og meget dårlig, hvilket måske var en medvirkende årsag til, at han i 1862 blev overført til det berygtede Dartmoor Prison. Her forsvinder han ud af historien. Efter al sandsynlighed døde han i et engelsk fængsel, næppe meget ældre end 40 år.

Dartmoor fængsel blev i 1862 Lars Peter Nicolai Ernsts sidst kendte adresse.

Udsnit af Johan Jacob Bruuns maleri fra 1740 med kirketårne, der ser helt anderledes ud end i dag.

Vor Frue Kirkes forsvundne tårn

Af Torben Bill-Jessen

I "Nyt fra det gamle Helsingør" 1-2025 fortaltes om Skt. Olais kirketårns omskiftelige tilværelse. Her er historien om kirketårnet på Vor Frue Kirke i dag Sct. Mariæ, og hvorfor det ser ud som det gør.

Sct. Mariæ Kirke i Helsingør var tidligere ligesom nabokirken Olai prydet med et "sirligt" tårn på kirkens vestgavl. Heroppe hang kirkens klokker, der dengang som i dag bruges til at kalde folk til kirken. Tårnet var desværre bygget på klosterkirkens fundament, der ikke var beregnet til den enorme vægt af et tårn, hvorfor det da efter mange reparationer og problemer blev pillet ned omkring 1777. I dag prydes kirken af en noget mindre tagrytter opsat i 1900-07.

Vor Frues spir opføres

I Sct. Mariæ Kirkes regnskabsprotokol 1589 ligger en kontrakt. Den er indgået mellem "ærlige og velbyrdige Gert Rantzau til Bredenburg, befalingsmand på Kronborg, samt borgmestrene Jørgen Mahr og Hans Nielsen, samt mester Jacob Balber og Henrik Rottmand, kirkeværger ved den tyske kirke, også kaldet "Vor Frue Kirke udi Helsingør", på den ene side og Påske Tømmermand på den anden. Påske skal nedtage det gamle spærværk og opsætte et nyt. Hvad han skal bruge af søm og andet, skal han selv købe og bekoste. Dog må han anvende det

Sct. Mariæ Kirke set fra Skt. Olai Kirkes tårn mod sydfacaden. Foto Torben Bill-Jessen

brugbare spærværk, han tager ned. Så skal han opsætte spærværket på det tårn, der samtidig opmures "lige efter det spir som står på Frederiksborg Kirke". Dette spir skal være 30 alen højt (= ca. 19 meter). Øverst skal tårnet prydes med en stang og knap, alt anskaffes for hans egen regning. Ligeledes skal han selv fremskaffe to klokker, og der skal også skal være plads til endnu en lille klokke, som senere kan blive ophængt. Alt tømmer, jernfang og andet er på Påskes egen bekostning. "Området på kirkegården, som berøres af arbejdet, skal han rydde. Når alt er færdigt, gives ham halvfemte hundrede og 10 gamle daler samt en klædning til 24 daler fratrukket de 460 daler."

Kontrakten blev lavet i to parter: en til Gert Rantzau og en til Påske Tømmermand, dateret 6. februar 1589.

Vindfløjen

Før spiret kunne opføres, skulle tårnet først mures op. I en anden af Mariæ Kirkes spændende regnskabsprotokoller fra 1589-90 fortælles, at nævnte befalingsmand Gert Rantzau indgik en aftale med murermester Didrik Thomsen om opmuring af et tårn på kirkens eksisterende vestre gavl. Her var prisen 250 daler og alt øvrigt på murermesterens egen bekostning.

Øverst oppe sattes den tidligere nævnte jernstang (vindfløj), der dog ikke måtte være større, end at murværket kunne holde. Søren Smed fik til opgave at rejse til Jernhytten i Skåne, hvor de smedede den omtalte jernstang. Han fik 1½ daler i kostpenge til turen. Vel hjemme med stangen drog han til København, hvor de færdiggjorde jernstangen med "det lille rør til hanen og korset derover". Til rejseudgifter, vogntransport og fortæring modtog han 1½ daler og 1 ort.

I 1590 betaltes der for savdeller (brædder) til stilladset, som Berndt Blytækker benyttede til opsætningen.

Klokker Mogensens flyvetur

I årene 1694 til 1706 hed Sct. Mariæ Kirkes klokker Mogens Mogensen. Man kunne ikke leve af at være klokker dengang, hvorfor man måtte have andet arbejde ved siden af. Mogensen var tillige murermester i Helsingør.

Af Torben Bill-Jessen

Den ulykkelige hændelse, der her skal fortælles om, skete den 19. april 1698. Klokker Mogensen var oppe i kirketårnet for at ringe ved løjtnant Smidebergs begravelse. Under ringningen faldt klokkeren ud af tårnlugen, den der vendte mod syd. Han har vel skulle følge med i, hvor langt den kirkelige handling var kommet nede på kirkegården og har fået overbalance. Han fortsatte faldet ned på kirketaget, for igen at trille ned på et lavere tag over det sydlige sideskib, for sluttelig — efter at han ramte et lindetræ, der må have afbødet faldet en smule — at ende sin ufrivillige flyvetur på en gravsten på Johannes Kirkegård. Sådan kaldes det område ud mod Hestemøllestræde, hvor der i dag bl.a. er parkeringspladser.

Mogens Mogensen slap mirakuløst fra faldet med et par brækkede ribben og døde først 7 år efter, den 12. juni 1706.

Fin begravelse

Men måske gjorde oplevelsen alligevel sit til, at han samme år i september 1698 fik skøde på to begravelser med sten i Mariæ Kirke "næst ved koret med tilladelse til at sætte mur derom".

I juni 1706, da han døde, byttede enken Kirsten Thorsdatter dette murede gravsted med en jordbegravelse mellem første og anden pille fra øst i samme søndre sideskib. Over begravelsen ligger fortsat en brunligrød sten. På stenens øvre halvdel har Mogens Mogensen ladet indhugge en sekundær indskrift med ubehjælpsomme tyske versaler, der i dansk oversættelse lyder: "Denne sten og begravelse tilhører Mogens Mogensen murermester og hans

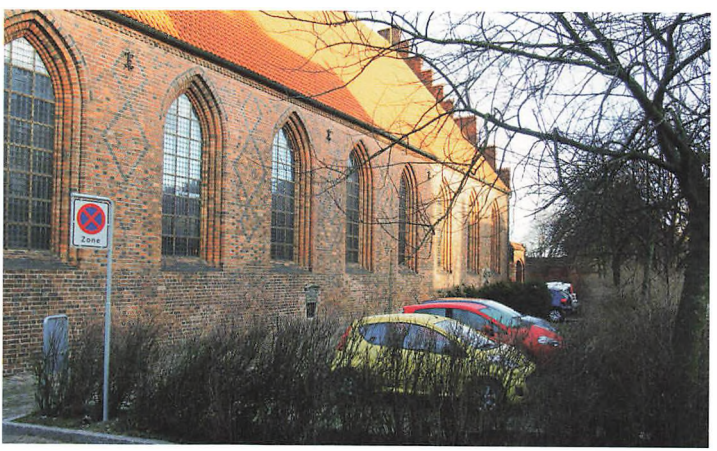

Her, hvor der i dag er P-plads, lå den gamle Johannes Kirkegård, hvor klokker Mogensen endte sin flyvetur. Foto Torben Bill-Jessen

kære frue Christina Torsdatter. Mellem himmel og jord er dig ... nåde ... anno...". Langs randen kan læses "Jeg levede i synden og ... kødets opstandelse og et evigt liv".

Klokkerboligen lå på hjørnet af Sct. Anna Gade og ned ad Hestemøllestræde til Kirkestræde. Dele af det nuværende hus kan stamme fra den tid. Ejendommen blev på et tidspunkt overtaget af murermester David Arvidsen, og det var her, enken boede ved mandens dødsfald.

Pengetavlen

Klokker Mogensen fik løn som de tidligere klokkere, men ud over den faste løn, faldt der også penge af for hver gudstjeneste. Under tjenesten gik klokkeren nemlig rundt med pengetavlen til indsamlinger.

Pengetavle med klokke, der kunne vække slumrende kirkegængere.

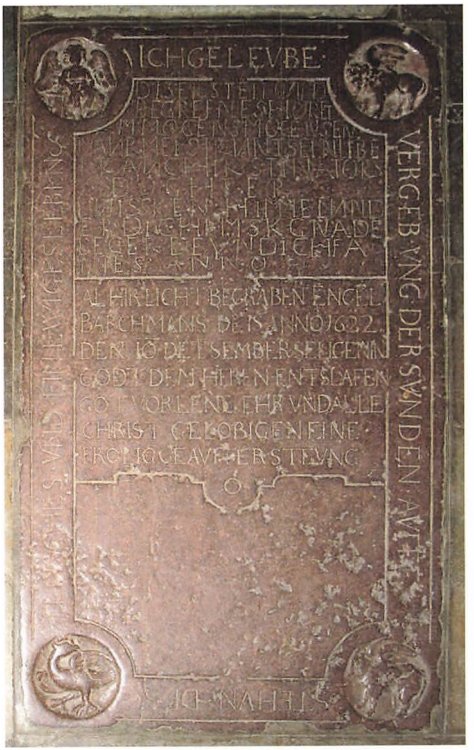

Gravstenen for murermester Mogensen og hans kone Kirsten i Sct. Mariæ Kirke.

Der var gudstjeneste dengang både fredag og søndag, hvor klokkeren under salmesangen stak tavlen ind til menigheden, så man kunne lægge sine skillinger i tavlen. Der var forskellige tavler til forskellige formål, nogle med en lille klokke på, så man ikke var i tvivl om, hvad der skulle ske. Inden optællingen havde klokkeren ret til forlods at tage 8 skilling hver søndag og 2 skilling hver fredag af de indsamlede tavlepenge, ligesom hans forgængere havde haft det. Det var tænkt som et tillæg til klokkerlønnen.

Senere fandt man ud af, at det måske ikke var så heldigt, så med amtmandens velsignelse ændredes ordningen: "for at forhindre det underslæb derved kan begås" til et årligt løntillæg på 10 daler.

Efter klokker Mogensens "dødelige afgang" modtog enken sin mands løn, indtil en ny klokker var fundet, " såsom hun klokkeriet efter hendes mands død til den tid ladet forestå og iagttage".

Kirsten Thorsdatter døde 1712.

Foto: Vendsyssel Museum.

Den glemte indvandring

Svenskere i Helsingør i 1800-tallet

Af Tom Sinding

Den svenske indvandring i Danmark er blevet kaldt "Den glemte indvandring". Der er skrevet mange artikler om nederlændere, tyskere, englændere i Helsingør, men vi ved meget lidt om svenskere bosat i Helsingør før den sidste del af 1800-tallet. Slår man op i det elektroniske *helsingoerleksikon.dk* under indvandrere, ses artikler om englændere, jøder, skotter, tyskere og nederlændere, men ikke svenskere, skønt de udgjorde den største gruppe alene af den grund, at Sverige var det nærmeste naboland for Helsingør siden Roskildefreden i 1658.

Engelsk overklasse

En forklaring kan være, at svenskerne, som mest var fra de tidligere danske landsdele, udgjorde en underklasse i forhold til de andre nationer. Især var englændere omkring 1800-tallet en absolut overklasse, der beholdt de engelske normer og ikke giftede sig med den lokale del af befolkningen. Hvilket svenskere gjorde. Specielt i anden halvdel af 1800-tallet kom hvert år flere tusinde svenske arbejdere og tjenestefolk til Danmark. Enten som sæsonarbejderne eller som faste bosættere.

Der er ingen undersøgelser om den svenske indvandring i Helsingør før år 1800. Men på grund af englandskrigene i begyndelsen af 1800-tallet ønskede den danske regering en opgørelse over, hvor mange fremmede af hvilken nationalitet, som befandt sig i de danske byer. Derfor findes der en fortegnelse over udlændinge i Helsingør fra april 1801, som kan supplere folketællingen fra samme år.

Svenskere	1. fjerding	2. fjerding	3. fjerding	4. fjerding	I alt	%
Antal	59	39	68	122	288	
Gifte	20	16	15	35	86	30
Borgerskab	12	15	13	16	56	19
Husejere	11	8	13	13	45	15½

Kvinder talte ikke med

Desværre blev fortegnelsen af udlændinge kun foretaget for mænd. I denne var der i alt 405 mænd født udenfor Danmark. Af disse var 288 svenskerne = 71%.

I 1801 var Helsingør administrativt opdelt i fjerdinger, der alle gik fra stranden i syd mod nord. 1. fjerding, der lå tættest på Kronborg, var den "rigeste". De fleste svenskere (122) boede imidlertid i 4. fjerding, og da kun få af disse havde løst borgerskab, tyder det på en overvægt af arbejdere og tjenestefolk, men der fandtes også svenskere i de andre kvarterer. Kun

Helsingørs 4. fjerdinger ca. 1801. Optegnet af Lars Bjørn-Madsen.

hver sjette var husejer, og sammenlignet med englænderne og tyskerne var færre gifte og kun hver femte havde løst borgerskab. Svenskerne også en del yngre end de andre udlændinge. De var også repræsenteret i mange håndværksfag, men kun få var kontoransatte. Desuden må der i sommermånederne have været en del svenske sæsonarbejdere i Helsingør, men disse er ikke optalt, hverken som indvandrere i Danmark eller som udvandrere i Sverige.

Bedre løn og mad

I begyndelsen af 1800-tallet var Danmark stadig et rigere land end det fattige Skåne og det endnu fattigere Halland.

Teologen og landøkonomen Gregers Begtrup skrev i sit hovedværk "Agerdyrkningens tilstand i Danmark", 1803: "Paa Amager gives en mængde svenske Tjenestekarle og Piger, ligeledes i Kjøbenhavn, Helsingøer ... De lokkes til Sjælland ved den højere Løn og bedre Føde".

Meget tyder på, at antallet af indvandrere i Helsingør og resten af Danmark stagnerer efter 1808 på grund af krig og dårligere økonomiske forhold i Danmark med Statsbankerotten i 1813.

Der er først kendskab til en ny bølge svensk indvandring til Danmark fra 1840´erne. En oversigt fra Halland viser, at der blev udfærdiget ca. 1100 udrejsepas fra 1842-48. I 1850´erne var der tale om en udvandringsbølge fra de sydlige svenske len til Danmark, som ofte blev beskrevet i svenske aviser. I Danmark var de svenske indvandrere primært beskæftiget i landbrugssektoren.

"De fattiges Amerika"

Historikeren Richard Willerslev skrev i 1983, at Danmark for den svenske

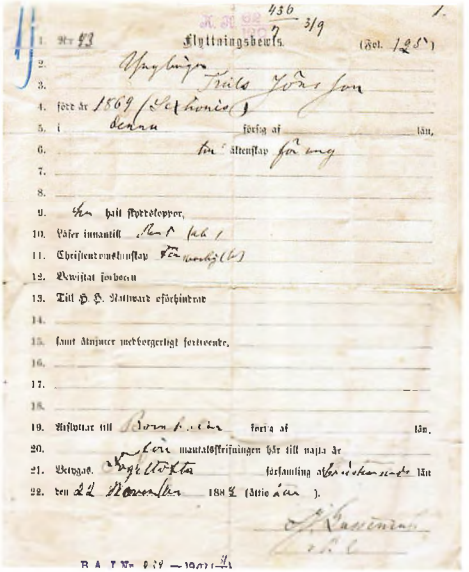

Flyttebevis fra 1888 for Troels Jönsson, 19 år; har haft skoldkopper, kan læse indenad. Foto Bornholms Museum.

landlige underklasse i Sydsverige var "de fattiges Amerika."

I 1880 var der godt 24.000 svenskere i Danmark. Hertil kom antallet af svenske sæsonarbejdere med over 9.000 hvert år i 1880´erne. Langt de fleste kom fra Sydsverige, hvor fattigdommen stadig var langt mere udbredt end i Danmark.

Ikke alle var lige tilfredse med den svenske ufaglærte arbejdskraft. Arbejderbevægelsen i Danmark ønskede ikke en svensk masseindvandring under faglige arbejdskampe. Arbejdsgiverne brugte udlændingene som "skruebrækkere", og man så sæsonarbejderne som løntrykkere. Der var mindre modstand mod faglærte indvandrere, som kom på eget initiativ.

Fremmedlov, fattiglov og udvisninger

I 1875 blev Fremmedloven vedtaget i Danmark. Politiet skulle herefter udstede en opholdsbog til de enkelte

indvandrere og føre kontrol med dem. Den kontrol medførte, at Danmark fra 1875 til 1915 kunne udvise mellem 20.000 og 25.000 svenskere, der ikke kunne forsørge sig selv i Danmark. Den ny fattiglov fra 1892 gjorde retten til forsørgelse afhængig af statsborgerskab. Dog kunne en svensker, der havde boet 5 år i Danmark modtage hjælp. Udvisningerne belastede fattighjælpen i de sydsvenske len og medførte en diplomatisk krise mellem Danmark og Sverige.

Svenske industriarbejdere

Da skibsværftet i Helsingør startede i 1883, blev antallet af svenskere firdoblet. I alt blev 389 nyankomne ansat på værftet. Halvdelen var faglærte og resten ufaglærte. Dertil kom en ukendt antal, der havde fået en opholdsbog i årene før.

Museumsinspektør Kenno Pedersen skrev i bogen "Da værftsfløjten lød", 1983, at det nye jernskibsværft allerede det første år havde godt 700 arbejdere. Sammenholdes det med de 389 nytilkomne svenskere tyder det på, at mindst hver anden ansat var svensk statsborger. Danmark var vel stadig et bondeland, og derfor manglede i stor udstrækning faglærte arbejdere.

Endnu en bølge af svenske indvandrere kom i 1889-91, hvor byggeriet af den nye banegård og etableringen af Kystbanen beskæftigede 712 svenskere (38% af alle).

Fra slutningen af 1890´erne faldt antallet af svenske indvandrere. Industrialiseringen var begyndt i Sverige, og landbrugskrisen var ved at forsvinde. Så hvorfor rejse til Danmark?

I dag er der stadig et stort antal svenskere ansat i f.eks. sundheds- og transportsektoren i Nordsjælland, men pga. forbedrede transportmuligheder og forskelle i skatte- og boligforhold i Danmark og Sverige er de fleste pendlere og ikke indvandrere.

Mange svenske arbejdede på etableringen af Kystbanen i 1889-91, men er ikke fotograferet. Dette er svenske arbejdere ved Slangerupbanen omkring 1900. Foto Farum Immigrantmuseum.

Kongres på Marienlyst 1904

Hotel Marienlyst var fra 1861 stedet, hvor overklassen og kronede hoveder fra europæiske hoffer mødtes. Men toppen af erhvervslivet slog sig også løs her. Stedet havde fast kapelmester og et køkken, som Isak Dinesens Babette kunne have styret.

Af Alice Rohr, journalist

For mange år siden havde jeg en kæreste, der var mindre forelsket i mig, end jeg var i ham. Men hver gang jeg var ved at give mig selv løbepas, dukkede han op som trold af en æske med søde buketter eller overraskende små gaver. Og så hang jeg fast igen. Ligesom alle de andre, han kurtiserede på samme tid.

En af disse gaver har jeg endnu. Det var en lille souvenir fra hans bedstemor, hvis mand var noget fint i forsikringsbranchen. Det ligner en medalje eller en jubilæumsmønt, men det er en lille dåse. På oversiden med et motiv af Kronborg står: Festen på Marienlyst d. 27. August 1904. Og på bagsiden: Præget i anledning af Den Skandinaviske Livsforsikrings Kongres i København 1904. Når man åbner dåsen, udfoldes fire små runde sider: De to med menu og vine og to andre med den musik, der blev spillet under festen. Middagen ligner noget fra "Babettes Gæstebud".

Kæresten er død for mange år siden, alt for ung, men rig på oplevelser og minder. Og et af dem bor stadig hos mig gamle helsingørborger.

Jeg fik aldrig spurgt, hvad bedsteforældrene hed og om, hvad der ellers skete den aften på Hotel Marienlyst, men her er en oversættelse af menuen fra 27. august 1904.

Hvor havde jeg gerne deltaget i den souper!

MENU

Hors d'oeuvre
Indisk skildpaddesuppe
Romersk punch
Søtungefileter à la Marguerite
Lammeryg med trøfler
Fyldte tomater på artiskokbunde
Hummer Belle Vue
Isafkølet melon
Stegt rype
Salat og kompot
Ost og smør
Venetiansk is à la Marienlyst
Assorterede frugter, Mocca

VINE

Chat. Bauwal St. Sulpice 1895
Chat. Margaux 1891
Veuve Clicqout Ponsardin Sec
Moët & Chandon Brut 1898

MUSIK

Dirigent: Fr. Schnedler-Petersen
Ingotus: Festmarch
Kuhlau: Ouverture til "Elverhøj"
R. Wagner: Kvindernes Optog af "Lohengrin"
Söderman: March af
"Brylluppet på Ulfsbjerg"
Mascagni: Fantasi over Motiver af Op.
"Cavalleria Rusticana"
Edv. Grieg: 2 Norske Folkedanse
Joh. Strauss: "Wein, Weib und Gesang", Vals
R. Wagner: Fra den
"Den Flyvende Hollænder"
Souza: "Star & Stripes"
H. C. Lumbye: Nordisk Fostbrødre Galop

ISSN 2794-3062